

มหาวิทยาลัยเปิดเพื่ออะไร*

จุฑารัตน์ นกแก้ว**

หลายท่านที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและภายนอก อาจเคยสงสัยหรือมีคำถามในใจว่ามหาวิทยาลัยเปิดมีแนวคิดการก่อตั้งหรือวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งอย่างไรและเหตุใดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่ใช้ระบบการเรียนทางไกลแบบไม่มีชั้นเรียน (single mode) เป็นวิธีจัดการเรียนการสอนจึงใช้ชื่อมหาวิทยาลัยเป็นภาษาอังกฤษว่า Sukhothai Thammathirat Open University แทนที่จะใช้คำว่า Sukhothai Thammathirat Distance University หรือคำอื่นที่เกี่ยวข้องกับคำว่าการศึกษาทางไกล คำว่า Open University มีที่มาอย่างไร และมหาวิทยาลัยเปิดมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร

ผู้เขียนเคยตั้งคำถามในลักษณะนี้และหาคำตอบให้กับตนเองจากแหล่งสารานเทศต่างๆ คำตอบหนึ่งผู้เขียนได้มาจากบทความเรื่อง What are open universities for? บทความนี้ให้คำตอบวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยเปิดอย่างน่าสนใจ ผู้เขียนจึงอ่าน สรุปใจความและนำมาเสนอต่อท่านผู้อ่าน ดังนี้

บทความเรื่อง What are open universities for? เป็นบทความที่เขียนขึ้นเพื่อหาคำตอบ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเปิด ผู้เขียนบทความใช้วิธีค้นหาคำตอบโดยการศึกษาพัฒนาการของมหาวิทยาลัยเปิดที่มีการก่อตั้งตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 โดยผู้เขียนให้นิยามมหาวิทยาลัยเปิด (Open University) อย่างกว้างๆ ว่า เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สอนทางไกลที่ใช้วิธีการใหม่ (innovative distance-teaching)

พัฒนาการของมหาวิทยาลัยเปิดแห่งแรก เริ่มในปี 1826 จากการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบ การศึกษานอกระบบ (External Study System) ของ The University of London มหาวิทยาลัยดังกล่าวมี นักศึกษาที่เรียนอยู่ในระบบชั้นเรียนและนอกระบบชั้นเรียน แนวคิดการก่อตั้งในครั้งนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อ เปิดโอกาสให้ประชาชนทั้งเพศหญิง ชาย ทุกส่วนในสหราชอาณาจักร มีโอกาสเรียน ต่อมาในปี 1858 มีการขยายแนวคิดนี้ไปยังกลุ่มประชาชนประเทศที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษ โดยมีการจัดทำพันธกิจหนึ่งในชื่อ imperial mission เพื่อจัดการศึกษาในระดับสากล ตามพันธกิจนี้ มหาวิทยาลัยขยายการจัดการ เรียนการสอนไปยังประเทศที่เป็นอาณานิคมโพ้นทะเล เพื่อช่วยประชาชนที่ยากจนในประเทศเหล่านั้น ในปี 1882 มหาวิทยาลัยมีศูนย์การศึกษานอกประเทศกว่า 17 แห่ง ครอบคลุมเมืองของประเทศที่เป็นอาณานิคม เช่น บอมเบย์ กัลกัตตา จาไมก้า ตรินิแดด เป็นต้น และอีก 18 แห่งในประเทศแคนาดา รวมทั้งใน นิวซีแลนด์และทัสมาเนีย ในปี 1937 มหาวิทยาลัยมีศูนย์การศึกษากว่า 79 แห่ง ระหว่างปี 1887-1931 มี นักศึกษาสอบผ่านและสำเร็จการศึกษาจำนวนกว่า 4หมื่นคน เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีและนักศึกษาระดับปริญญาโท

การจัดการเรียนทางไกลของ The University of London ทำให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสได้มีงานทำ และเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีภาระการเลี้ยงดูบุตรและผู้ทำงานเต็มเวลาได้มีโอกาสเรียน มหาวิทยาลัยมีการจัดทำมาตรฐานหลักสูตร ระบบการสอบและนำเสนอนวัตกรรมการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยยังไม่ได้ให้ความสนใจในระบบสนับสนุนนักศึกษา

กล่าวโดยสรุป The University of London เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่มีการนำวิธีการเรียนทางไกลมาใช้ โดยมีแนวคิด 2 แนวคิด แนวคิดแรก เพื่อจัดเตรียมโอกาสให้กับผู้ด้อยโอกาสที่เป็นประชาชนยากจนและผู้ที่ไม่สามารถเรียนในเวลาได้เนื่องจากมีภาระงานและแนวคิดที่สองเป็นการแทรกแซงระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา หรือ เปลี่ยนวิธีการเรียนที่การศึกษาในระบบไม่สามารถทำได้

พัฒนาการของมหาวิทยาลัยเปิดอีกแห่ง คือ The University of South Africa เป็นมหาวิทยาลัยที่ใช้ระบบการเรียนทางไกลแบบไม่มีชั้นเรียน มีนักศึกษากว่า 2 แสนคน แนวคิดการก่อตั้งเพื่อลดการครอบงำของเครือจักรภพอังกฤษในประเทศอาฟริกา ในปี 1920 มหาวิทยาลัยมีการจัดตั้งองค์คณะบุคคลด้านการสอบ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มหาวิทยาลัยเปิดอื่นยังไม่มีในเวลานั้น รวมทั้งมีระบบสนับสนุนนักศึกษา นักศึกษาสามารถเข้าพบเพื่อปรึกษาการเรียนกับอาจารย์ อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยก็ยังไม่ให้ความสนใจกับระบบสนับสนุนนักศึกษา ส่งผลทำให้มีนักศึกษาลาออกกลางคันสูงถึงกว่าร้อยละ 40 ดังนั้น จึงมีการรวมกลุ่มขององค์กรภาคประชาชนในชื่อ The South Africa Committee for Higher Education and Democracy เพื่อแก้ปัญหาและผลักดันระบบสนับสนุนนักศึกษา

โดยสรุป The University of South Africa เป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่เป็นตัวแทนของแนวคิดภาครัฐที่พัฒนารัฐโดยวิเคราะห์ความจำเป็นด้านสมรรถนะของคนในชาติและใช้วิธีการเรียนทางไกลเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาและลดความกดดันของคนในเรื่องการขาดโอกาสศึกษาในระดับอุดมศึกษา

The Universidad Nacional a Distancia (UNED) ประเทศสเปนเป็นอีกตัวอย่างของพัฒนาการมหาวิทยาลัยเปิด ก่อตั้งเมื่อปี 1972 คณะกรรมการของมหาวิทยาลัยประกอบด้วยตัวแทนจากมหาวิทยาลัยของประเทศต่างๆ รวม มหาวิทยาลัยเปิด มีการตั้งคณะกรรมการหลักสูตร และมีการสร้างนวัตกรรม ในรูปมหาวิทยาลัยเสมือน (virtual university) ที่เป็นพัฒนาการที่ตรงข้ามกับมหาวิทยาลัยในประเทศยุโรปอื่น ที่ก่อตั้งในระยะเวลาเดียวกัน (ระหว่าง 1920-1980)

มหาวิทยาลัยเปิดในประเทศอังกฤษที่ผู้เขียนบทความได้นำเสนอคือ The Open University , United Kingdom ก่อตั้งในปี 1970 จุดประสงค์การก่อตั้งเพื่อขยายโอกาสการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้กว้างมากขึ้น โดยการให้โอกาสครั้งที่สองให้กับผู้ที่ต้องการเรียนแต่ไม่มีโอกาสได้เข้าศึกษาในระบบหลัก จากสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องของการเรียนการสอนหลายประเด็น การจัดเตรียมวัสดุการสอน การพิจารณาภาวะของผู้เรียน การบูรณาการประเมินการเรียนการสอนในวัสดุการเรียน กระบวนการเรียนรู้ การประเมินอย่างต่อเนื่อง การถ่ายโอนหน่วยกิต การฝึกอบรมผู้สอน การตระหนักถึงแนวคิดการเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งวิธีการเรียนแบบยืดหยุ่น

จากพัฒนาการของมหาวิทยาลัยเปิดดังกล่าว ผู้เขียนบทความได้สรุปว่ามหาวิทยาลัยเปิดเป็นสถาบันการศึกษาที่สามารถสนับสนุนแนวคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทั้งแนวคิด ประชาธิปไตย ฟาสซิสต์ โซเชียลลิสม์ ได้อย่างลงตัวและยังเป็นตัวแทนขององค์การการศึกษาที่ภาครัฐใช้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น การจัดตั้งมหาวิทยาลัยเปิด มีวัตถุประสงค์โดยรวม ดังนี้

- 1) ช่วยพัฒนาชาติและเศรษฐกิจ
- 2) สนับสนุนความต้องการของสังคม
- 3) เพื่อเข้าถึงนักศึกษากลุ่มใหม่
- 4) แทรกแซงเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาในแง่คุณภาพและนวัตกรรม
- 5) เสริมระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาในส่วนที่การจัดการศึกษาในระบบไม่สามารถทำได้
- 6) จัดเตรียมโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนที่มีความต้องการ ความสนใจเฉพาะรูปแบบการเรียนแตกต่าง

ได้เรียนรู้ตามความต้องการของตนต้องการ

ท้ายสุดผู้เขียนได้ให้นิยามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยเปิดในวิถีการจัดการการพัฒนา (development management) ตามนิยามนี้ สถาบันการศึกษาทางไกลต้องมีการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอในสิ่งที่มหาวิทยาลัยเป็นอยู่ การแบ่งปันที่เพียงพอ และการจูงใจให้นักศึกษาและบุคลากรคงอยู่ในระบบ ยิ่งกว่านั้น มหาวิทยาลัยต้องมุ่งการทำงานบนฐานคุณค่าและนวัตกรรม (value and innovative) ขับเคลื่อนโดยคุณค่า หรือ ค่านิยม (value) และมีความเที่ยงธรรมด้านสังคม (social justice) ซึ่งส่วนนี้ต้องมีการตรวจสอบกันต่อไป

จากบทความดังกล่าว หลายท่านอาจได้คำตอบว่าวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยเปิด และเมื่อย้อนกลับมาที่คำภาษาอังกฤษของมสธ.ที่ใช้คำว่า Open University เป็นคำที่สื่อความหมายได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว และเพื่ออธิบายคำว่า Open University ตามที่มหาวิทยาลัยใช้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอยกข้อความบางส่วนใน ส่วนนำของอนุทิน 2553(diary 2010) และ บทความ” แนะนำคำศัพท์เกี่ยวกับการเรียนทางไกล “ที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ กล่าวคือ คำว่า open มีความสอดคล้องกับวิธีการเรียนการสอนของมสธเป็นอย่างยิ่งเพราะมสธ เป็นมหาวิทยาลัยในระบบเปิด ที่เปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน โดยยึดแนวคิด**เปิดใจ** ที่จะรับแนวคิดใหม่ในการเปลี่ยนแปลง ยืดหยุ่นตามกาลเวลา **เปิดหลักสูตร**ให้กว้างขวางเพื่อสนองความต้องการของสังคม **เปิดสถานที่** คือ ให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่ง **เปิดเวลา** คือ ให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ **เปิดวิธีการ** คือ ใช้วิธีการถ่ายทอดหลายรูปแบบ เรียนตามความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคน และ**เปิดอายุ** คือ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ไม่จำกัดวัยวุฒิ

นอกจากนี้ คำว่า open ยังมีความหมายรวมถึงการเรียนที่ใช้แหล่งทรัพยากรสนับสนุน โดยเฉพาะการเรียนออนไลน์ (online learning) การเรียนทางอิเล็กทรอนิกส์ (elearning) การเรียนแบบยืดหยุ่น (flexible learning)และคำอื่นๆ ที่เป็นการเรียนในรูปแบบการใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งคำเหล่านี้สะท้อนถึงระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นอย่างดี

*เนื้อหาบางส่วนสรุปความจากบทความ “ What are open universities for ?”

** บรรณารักษ์ 7 หัวหน้าหน่วยสนับสนุนการศึกษาทางไกล ฝ่ายบริการสนเทศ สำนักบรรณสารสนเทศ

รายการอ้างอิง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2553) **อนุทิน 2553** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Tait, Alan (2008) What are open universities for ? **Open Learning** 23, (2) : 85-93.